

Jan Gurba

Piotr Komorowski, "Osada bagienna kultury ceramiki nadcisańskiej w Werbkowicach pow. Hrubieszów", "Materiały starożytne", 1958, 4

Rocznik Lubelski 3, 293-294

1960

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Piotr Komorowski: Osada bagienna kultury ceramiki nadcisańskiej
w Werbkowicach, pow. Hrubieszów.**

Materiały starożytne IV: 1958, s. 326—336, tabl. CV—CVIII poza tekstem.

W latach 1956, 1957 i 1958 prowadzono badania ratownicze na neolitycznej osadzie kultury malowanej w Werbkowicach, pow. hrubieszowski¹. Praca P. Komorowskiego przedstawia wyniki wstępnych badań 1956 roku, w czasie których wykonano plan zniszczonej części osady oraz uzyskano dużą ilość materiału zabytkowego w postaci fragmentów naczyń glinianych, szydła kościanego, połupanych kości bez śladów obróbki (krowy i sarny) oraz narzędzi kamiennych.

Przeprowadzając gruntowną analizę materiału autor stwierdza, że odkryta w Werbkowicach osada służyła jednej grupie ludności. Grupę tę określa jako jedno z plemion kultury nadcisańskiej, nie zaobserwowano tu bowiem zabytków, które możnaby przypisać innej kulturze ceramiki wstęgowej.

Podczas badań 1958 roku, wśród charakterystycznego jednorodnego materiału ceramicznego, stwierdzono również ułamki naczyń typowe dla kultury ceramiki wstęgowej kłutej. Ceramika ta, jak i fragmenty naczyń kultury nadcisańskiej stanowiła wtręty w materiale kultury malowanej. Wydaje się, że autor pierwszego opracowania zabytków z Werbkowic przynależność kulturową stanowiska określił na podstawie typów naczyń, do których analogie znamy ze stanowisk kultury nadcisańskiej (m. in. miseczki wanienkowate), za małą uwagą zwracając na tak charakterystyczne dla kultury malowanej np. ucha różkowate. Trzeba jednak stwierdzić, że przy opracowywaniu zabytków z Werbkowic autor nie dysponował porównawczym materiałem tej kultury pochodzącym z innych osad z terenu Wyżyny Lubelskiej², zaś ceramika pochodząca z cmentarzysk ma, jak i u innych neolitycznych kultur, nieco mniej prymitywny charakter niż prostsze naczynia domowego użytku. W związku z tym, bez ustalenia dokładnych wyznaczników chronologicznych, trudno jest mówić o porównawczym datowaniu osad w Złotej (stan. 3) i Werbkowicach. Osobnym zagadnieniem, którego nie sposób rozwiązać w ramach krótkiej recenzji to sam podział tzw. kultur z cyklu wstęgowych. Sprawa ta wymaga zakończenia podjętej próby dyskusji³ i ustosunkowania się do ostatnich wyników badań, przede wszystkim archeologów rumuńskich, wskazujących, że tzw. „połud-

¹ J. Głosik i W. Śladkowski, Werbkowice, pow. Hrubieszów. „Z otchłani wieków” XXV: 1959, s. 209—211. — M. Wieliczko, Między Wisłą a Bugiem, tamże, s. 243.

² Materiały z jednej badanej w okresie międzywojennym osady w Strzyżowie, pow. hrubieszowski, nie zostały całkowicie opublikowane. S. Nosek, Materiały do badań nad historią starożytną i wczesnośredniowieczną międzyrzecza Wisły i Bugu, Annales UMCS, sec. F, vol. VI: 1951, Lublin 1957, s. 218—219.

³ A. Zaki, Czy istnieje południowo-morawska kultura ceramiki malowanej, „Sprawozd. PAU”, t. LII, nr 6, 562—565. — Z. Podkowińska, Pierwsza charakterystyka stanowiska neolitycznego na polu Grodzisko I we wsi Złota, pow. Sandomierz, „Wiadomości Archeologiczne” XIX: 1953, s. 1—53.

niowo-morawska kultura ceramiki malowanej” czy „k. wstęgowa malowana” nie tylko nie wywodzi się z Moraw, ale nie należy nawet do cyklu kultur wstęgowych.

Materiał z Werbkowic jednak wyraźnie łączy reprezentowaną tu grupę ludności z grupą „wstęgowców”. Na podstawie bowiem materiałów źródłowych uzyskanych w Werbkowicach oraz w 1959 roku w Tarnoszynie, pow. tomaszewsko-lubelski, a przede wszystkim ceramiki, wyraźnie widać, że w grupie wschodniej kultura malowana stanowi bezpośrednią kontynuację rozwoju starszej ceramiki wstęgowej.

Jan Gurba

Tadeusz Dzierżykraj-Rogalski: Cmentarzyska neolityczne w Stoku i Lesie Stockim. Crania et alia ossa Polonica.

Materiały i Prace Antropologiczne Nr 30, Warszawa 1958, s. 70.

Dużo źródłowego materiały archeologicznego i antropologicznego dostarczyły prowadzone w ostatnich latach rok rocznie badania na obszarze Płaskowzgórza Nałęczowskiego¹. Praca T. Dzierżykraj-Rogalskiego zawiera opracowania materiału kostnego z neolitycznych cmentarzysk kultur czasz lejowatych i amfor kulistych uzyskanych w trakcie badań wykopaliskowych prowadzonych w 1951 roku w Lesie Stockim i Stoku, w pow. puławskim. Sprawozdania z tych prac oraz opracowanie materiałów archeologicznych ogłosili uprzednio T. Dzierżykraj-Rogalski², J. Kowalczyk³ i Z. Ślusarski⁴.

Poza opisaniem grobów w których materiał kostny nadawał się do opracowania, praca podaje antropologiczne tablice zawierające poszczególne cechy morfologiczne, pomiary i wskaźniki. Niestety opracowanie, jako ściśle materiałowe, nie podaje uogólnień i wniosków autora, które częściowo zostały jednak ogłoszone przy innych okazjach⁵. Brak jednak wniosków, które mogłyby dostarczyć nowych danych do zagadnienia neolitycznych grobów ze śladami magii. Przy opisie grobu VII na cmentarzysku „D” kultury czasz lejowatych w Lesie Stockim (s. 8—10)⁶

¹ J. Gurba, Z najnowszych badań nad kulturą czasz lejowatych w Lubelskiem, *Archeologicke Rozhledy*, IX: 1957, s. 510 nn. i podana tam dotychczasowa literatura. Z nowszych: T. Sulimirski, *Polska Przedhistoryczna*, cz. II, Londyn 1957—1959, s. 200—202 i literatura zestawiona na s. 206. Na podstawie uzyskanych ostatnio materiałów T. Sulimirski wyróżnił nawet „nałęczowska grupę” kultury czasz lejowatych. M. Wieliczko, *Między Wisłą a Bugiem*, „Z otchłani wieków”, XXV: 1959, s. 241—242. J. Gurba, *Stanowisko kultury czasz lejowatych w miejscowości Chruszczów Kolonia powiat puławski*, *Anales UMCS*, sec. F, vol. XI: 1957, Lublin 1959, s. 33—42.

² Prace wykopaliskowe prowadzone w 1951 r. na cmentarzysku neolitycznym w Lesie Stockim i Stoku (pow. Puławy, województwo lubelskie), *Przegląd Antropologiczny*, XIX: 1953, s. 409—413.

³ Dwa groby kultury amfor kulistych z Lasu Stockiego i Stoku, pow. Puławy, *Sprawozdania PMA*, V: 1953 z. 1—2, s. 38—47.

⁴ Nowe groby i cmentarzyska kultury czasz lejowatych z Lasu Stockiego i Stoku, w pow. puławskim, *Anales UMCS*, sec. F, vol. V: 1950, Lublin 1954, s. 9—54.

⁵ T. Dzierżykraj-Rogalski, *Długość trwania życia człowieka neolitycznego na ziemiach polskich*, *Roczniki Akademii Medycznej w Białymstoku*, I: 1955, s. 76—90, tenże, *Wzrost człowieka na terenach obecnej Polski w okresach neolitu*, *Folia Morphologica*, VI: 1955, s. 265—270.

⁶ Z. Ślusarski, *tamże*, s. 14.